

قرآن پنددهنده صادقی است که هرگز کسی را فریب نمی دهد

امام علی(ع) می فرماید: قرآن پنددهنده صادقی است که هرگز کسی را فریب نمی دهد و از آنجا که نصیحتهای قرآن صادقانه و دلسوزانه است و نیرنگ و فریبی در آن نیست تأثیر آن در دلها نیز بیشتر و عمیقتر خواهد بود.

امام علی(ع) می فرماید: قرآن پنددهنده صادقی است که هرگز کسی را فریب نمی دهد و از آنجا که نصیحتهای قرآن صادقانه و دلسوزانه است و نیرنگ و فریبی در آن نیست تأثیر آن در دلها نیز بیشتر و عمیقتر خواهد بود.

امام علی(ع) در خطبه یکصد و دهم نهج البلاغه می فرماید: برترین وسیله ای که متوسلان می توانند با آن به سوی خداوند تقرب جویند: ایمان به او و پیامبر اوست، و همچنان جهاد در راه او. چه اینکه جهاد قله مرتفع اسلام است و نیز کلمه اخلاص (شهادت به یگانگی خدا و رسالت پیامبر) که هم آهنگ با سرشت بشر است و به پا داشتن نماز که آئین اسلام است و ادای زکات که فریضه ای است واجب و روزه ماه رمضان که سپری است در برابر مجازات خدا و حج و عمره خانه خدا که نابودکننده فقر و شستشوکننده گناه است و صله رحم که باعث فزونی مال و طول عمر است و صدقه های پنهانی که کفاره ای خطاهاست و صدقه های آشکار که از مرگهای ناگهانی و بد پیشگیری می کند و نیکوکاری که از لغزشها و شکستهای خوارکننده باز می دارد.

دائماً به یاد خدا باشید که بهترین ذکرهاست و به آنچه به پرهیزکاران وعده داده اند دل بندید که وعده اش درست ترین وعده هاست. به راه و رسم پیامبرتان اقتدا کنید که بهترین راه و رسم هاست. رفتارتان را با روش پیامبر(ص) تطبیق دهید که هدایت کننده ترین روشهاست. قرآن را فراگیرید که بهترین گفته هاست و در آن بیندیشید که بهار قلبهاست، از نور آن شفا بجوئید که شفای دلهای بیمار است، آنرا به نیکوترین وجه تلاوت کنید که سودبخشترین سرگذشت هاست، دانشمندی که به غیر علمش عمل کند همچون جاهل سرگردانی است که هرگز از جهل به هوش نمی آید، بلکه حجت بر آن دانشمند عظیمتر و حسرت برای او ثابت تر است و در پیشگاه خدا سزاوار سرزنش بیشتر.

در این مجال مروی خواهیم داشت بر دیدگاه امام علی(ع) در مورد قرآن؛

قرآن حقگوست

قرآن کریم سخن خداست و هیچ گونه باطلی در آن راه پیدا نکرده و هرگز مطلب ناروایی از آن به گوش نمی رسد. نیز به این دلیل که تک تک احکام و آموزه های آن مطابق با معیارهای حق است، با گذشت زمان و پیشرفت های علمی جوامع بشری و دشمنی های انسان های هواپرست و حق ستیز، گردی بردامن آن نمی نشیند و چنان چه پیروان قرآن هم به درستی از آموزه های آن پیروی کنند، همیشه سرافراز و پیروز خواهند بود. علی بن ابی طالب علیه السلام در اشاره به حقانیت و شکست ناپذیری قرآن می فرماید: «... کتاب خدا قرآن، سخن گویی است که زبانش از حق گویی خسته نمی شود و همواره گویاست. این کتاب آسمانی همانند خانه ای است که ستون های آن به قدری محکم است که هرگز فرو نمی ریزند و صاحب عزتی است که یارانش هیچ وقت دچار شکست نمی شوند».

قرآن شفای دردها

آموزه های حیاتبخش قرآن، جهالت و گمراهیها را برطرف می سازد، راه چاره دردهای روحی و معنوی را نشان می دهد، انسان را از دچار شدن به سرگردانی در عقیده و ایمان باز می دارد و عطش حقیقت جویی و خداخواهی را - که یک نیاز فطری است - به بهترین صورت سیراب می کند. علی بن ابیطالب(ع) پس از اشاره به برخی ویژگیهای قرآن، در این باره می فرماید: «آگاه باشید هیچ کس پس از برخورداری از نعمت قرآن دچار فقر و بیچارگی نمی شود و بدون قرآن هم کسی به بی نیازی دست نخواهد یافت. بنابراین از قرآن برای بیماریهای خود شفا و بهبودی بطلبید و برای پیروزی بر مشکلات از آن کمک بگیرید؛ زیرا در قرآن شفای بزرگ ترین بیماری ها، یعنی کفر، نفاق و گمراهی وجود دارد».

قرآن، بیانگر حلال و حرام

قرآن کریم پرهیزدهنده انسانها از کردار ناشایست و راهنمای ایشان به سوی اعمال نیک است تا در پرتو انوار قرآن، به سعادت واقعی دست یافته از عذاب در امان بمانند. علی(ع) به این حقیقت اشاره دارند که همه انبیاء پس از به جای آوردن مسئولیت خود در رساندن احکام و دستورات الهی به مردم، ندای حق را لبیک گفته و به جوار رحمت او منتقل شدند، پیامبر اکرم (ص) نیز همانند پیامبران گذشته، امت خود را بدون سرپرست و راهنما به خود وانگذاشت، بلکه در میان آنها کتاب خدا را به یادگار قرارداد که حلال و حرام را روشن می سازد و تمام احکام در آن به وضوح آشکار است.

قرآن پندگوی امین

یکی از راه های محفوظ ماندن از لغزشها و انحرافات، پند و اندرز پذیری از صالحان و خیرخواهان است. انسانهای عاقل و علاقه مند به هدایت همواره تلاش می کنند تا نصیحت و اندرز افراد آگاه و حقیقت شناس را آویزه گوش خود سازند در مقابل، خودبینان و متکبران از قبول پند و اندرز سرباز زده و با این کار، به دست خود زمینه گمراهی و غلتیدن در مسیرهای ناصواب را رقم می زنند؛ البته شناخت پنددهندگان واقعی از غیرواقعی بسیار مهم است. حضرت علی(ع) در این باره می فرمایند: «قرآن پنددهنده صادقی است که هرگز کسی را فریب نمی دهد» و از آن جا که نصیحتهای قرآن صادقانه و دلسوزانه است و نیرنگ و فریبی در آن نیست، تأثیر آن در دلها نیز بیشتر و عمیقتر خواهد بود.

قرآن حجت خدا

به این دلیل که در سرتاسر قرآن کریم، راه های دستیابی به فلاح و رستگاری در دنیا و آخرت، و هم عوامل شقاوت و گرفتاریهای انسان آمده، در حقیقت حجت برای همگان تمام شده است و از قرآن به عنوان حجت الله یاد می شود. علی بن ابیطالب(ع) می فرمایند: «چون قرآن هم فرمان دهنده [به نیکیه] و هم بازدارنده از بدیهاست... حجت خداوند بر بندگان محسوب می شود.» مرحوم بحرانی در توضیح این مطلب می نویسد: «به این دلیل قرآن حجت خدا بر خلق است که در بردارنده وعده ها و وعیدهای الهی و بیان کننده هدف و غایت وجودی آن هاست تا در روز قیامت، جایی برای عذر و بهانه نباشد و آن ها نگویند که ما از حقیقت خبری نداشتیم».

قرآن، معدن ایمان

آدمی از دو دسته نیاز برخوردار است: نیازهای مادی و نیازهای معنوی و ایمان، از جمله گرایشهای والای معنوی انسان است. بدون ایمان صحیح، انسان از داشتن زندگی سالم محروم می گردد؛ چون انسان فاقد ایمان غرق در خودخواهیها و هوا و هوسها می شود و در سایه ایمان است که زندگی معنا و هدف پیدا می کند. انسان برای دستیابی به ایمان کامل، افزون بر عقل و اندیشه، به منابع سالمی نیاز دارد که او را در دستیابی به آن یاری دهند. در این زمینه، قرآن کریم یکی از مهمترین منابع است که مشتمل بر تمام اصول و ارکان ایمان می باشد. حضرت علی بن ابیطالب(ع) در توصیف آن می فرمایند: «قرآن معدن و سرچشمه ایمان است» و شایسته است علاقه مندان به ایمان خالص اعتقادات صحیح و واقعی را از این کتاب آسمانی به دست آورند.

قرآن، سند رسالت

از ضرورتهای پرداختن به قرآن و لزوم شناخت آن، این است که این کتاب معجزه جاوید رسول خدا(ص) است که رسالت پیامبر با نزول آن تحقق پیدا کرد و ایشان مردم را به معارف تابناک آن فراخواندند. آشنایی با آموزه های قرآن در حقیقت آشنایی با بزرگترین معجزه آن حضرت نیز محسوب می شود تا همگان به صدق ادعای پیامبری ایشان پی ببرند. از آنجا که رسالت رسول مکرم اسلام(ص) جهانی و جاودان است، معجزه ایشان هم جاودان و همیشگی خواهد بود. از این برهان گویای نبوت، در سخنان علی بن ابیطالب(ع) با تعبیرهای گوناگون یاد شده است؛ از جمله آن حضرت می فرمایند: «خداوند پیامبری هدایتگر با کتابی گویا برانگیخت». در جای دیگر از این معجزه همیشگی تحت عنوان نور روشن گر یاد کرده می فرمایند: «خداوند پیامبر را با نور روشنگر، برهان آشکار، راه روشن و کتاب هدایتگر برانگیخت».

جامعیت قرآن

جامع و کامل بودن قرآن از ویژگیهای مهم آن است. این کتاب آسمانی، همه امور مربوط به هدایت انسانها به سوی کمال را در خود دارد و از این نظر، هیچ گونه نارسایی در آن یافت نمی شود. خداوند متعال در آیه ای خطاب به پیامبر تصریح کرده که «ما کتابی به تو فرو فرستادیم که بیانگر همه چیز است». امام علی بن ابیطالب(ع) در این باره می فرماید: «خداوند قرآنی را برای شما فرو فرستاد که بیان کننده همه مطالب است. پیامبرش را در میان شما زنده نگه داشت تا دین خود را برای او و شما بدان گونه که در کتاب خود نازل کرده بود و خودش می پسندید به کمال رساند و بر زبان او هر کار زیبا و ناپسند و بایسته و ناپایسته را به شما ابلاغ کرد» و در جای دیگر فرمودند: «... بدانید که علم آینده و سخن گذشته و درمان دردهایتان و سامان زندگی تان در قرآن وجود دارد».

داوری قرآن

از ویژگیهای اساسی قرآن، توانمندی در حل اختلافات و داوری واقع بینانه در تشخیص حق از باطل است. در برخی از آیه ها، در اشاره به این بعد از قرآن از آن با عنوان «قرقان» یعنی جداکننده درست از نادرست و در بعضی آیات دیگر با تعبیر «قول فصل» یعنی حکم قاطع و برطرف کننده اختلافات یاد شده است. همچنین در آیاتی توصیه شده که اگر در امری از امور اختلاف نظر داشتید، آنرا به خدا و پیامبرش عرضه کنید تا حقیقت برایتان روشن گردد. حضرت علی(ع) در این باره ضمن تأکید براین نکته که آیات محکم قرآن کریم و سنت قطعی پیامبر اکرم(ص) یگانه مرجع برطرف سازی شبهات است، به فرماندار خود مالک اشتر می نویسند: «در هر کار بزرگی که برای تو دشوار می شود و یا هر امری که برایت مشتبه می گردد، به خدا و رسول او رجوع کن...»

رجوع به پروردگار از طریق آیات کتاب آسمانی او صورت می گیرد».

ظاهر زیبا و باطنی عمیق

به اعتراف آشنایان به آرایه های سخن وری و زیباییهای زبان بخشی از اعجاز قرآن، مربوط به فصاحت و بلاغت آن است. ابوالعلاء مَعَری که داعیه مبارزه با قرآن را داشته است، در این باره می گوید: «این سخن در میان همه مردم اعم از مسلمان و غیرمسلمان مورد اتفاق است که کتاب حضرت محمد(ص) عقلها را مغلوب می کند و تاکنون کسی نتوانسته مانند آنرا بیاورد. سبک آن بی نظیر است و جاذبه آن به گونه ای است که اگر آیه ای از آن در میان کلمات دیگر قرار گیرد، چون ستاره ای فروزان در شب تاریک می درخشد». از نظر مضمون و محتوا هم به اندازه ای مباحث آن عمیق و گران بهاست که به حق جز اهل بیت عصمت کسی را یارای دست یابی به همه معارف آن نیست و همان گونه که ائمه اطهار(ع) تأکید و تصریح کرده اند، در مسیر هدایت و به هنگام مواجه شدن با هر فتنه ای، از طریق تمسک به قرآن می توان نجات یافت. حضرت علی(ع) این ویژگی قرآن را با تعبیر زیبایی «قرآن دارای ظاهری زیبا و باطنی پرمایه است» مورد تأکید قرار داده اند.

قرآن بهار دلها

همان گونه که جسم آدمی در نتیجه برخورداری کامل از نعمتهای مادی طراوت و شادابی می یابد، جان و روح او نیز در اثر بهره مند شدن از معارف و حقایق متعالی، مراتب والای تعالی را یکی پس از دیگری پشت سر می گذارد تا به قرب حق که هدف از آفرینش انسان است، برسد. تعمق و تدبّر در آیات کلام الله و تلاش در راستای پرده برداری از چهره زیبای حقایق قرآن، مهم ترین وسیله ای است که زمینه برخورداری از برکات معارف عالی آیات الهی را فراهم می سازد. قرآن کریم در آیه ای، ضمن سرزنش کسانی که در آیات الهی تدبّر نمی کنند و با این حال انتظار دارند که دل هایشان با طراوت باشد، به آنان توصیه و تأکید می کند که به منظور برخورداری از برکات در آیات قرآن تدبّر و تفکر داشته باشند. حضرت علی علیه السلام در این باره می فرماید: «در آیات قرآن تفقه و تعمق داشته باشید؛ چون تعمق و تدبّر در قرآن بهار دل هاست».

ره آورد عمل به قرآن

بدون تردید همه نسخه های درمان دردها و رنجها و دستورالعملهای بهینه سازی زندگی فردی و اجتماعی، هنگامی نتیجه بخش است که همراه با عمل باشد. از آنجا که رهنمودهای قرآن مسیر واقعی سعادت انسانها را نشان می دهند، موفقیت واقعی در میان آشنایان به معارف قرآنی، تنها نصیب کسانی می شود که به دنبال تحصیل این معارف و در پی عمل به این آموزه ها باشند. بر این اساس، هر کس در عمل به قرآن و معارف آن توفیق بیش تری یابد، به همان نسبت از سایرین در پیمودن راه سلوک به سوی خداوند پیشی گرفته است. علی بن ابی طالب(ع) در این باره می فرماید: «هر کس مطابق مطالب قرآن سخن گوید، گفتارش صادقانه خواهد بود و کسی که بر طبق رهنمودهای قرآن عمل کند، بر دیگران پیشی خواهد گرفت».